

LIBRIS We know
books

Editura NEUMA
Strada Libertății, nr. 188
Apahida, Județul Cluj

Editor: Andrea H. Hedeș
Coperta și DTP: Gelu Iordache

COSTINEL PETRACHE

Întoarcerea lumii

Ediție revăzută și adăugită

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PETRACHE, COSTINEL

Întoarcerea lumii / Costinel Petrache. - Ed. rev. și adăug.. -
Apahida : Neuma, 2024
ISBN 978-630-6592-22-7

821.135.1

Editura
NEUMA
2024

Cuprins

<i>Prefață, ediția I, 2001</i>	5
Noaptea zilei dintâi	9
Așteptându-l pe tata	40
Dor	50
Ioana	62
Cerșetoarea eroină	101
Amurguri abrupte	145
Tatăl nostru	197
Întoarcerea lumii	234
Lipsea din lumea de apoi	281

Noaptea zilei dintâi

A opta zi a lui Florar din anul meu de căpătâi părea să nu aducă nimic neobișnuit în orașelul pe care încă nu-l cunoșteam, dar care avea să mi se înfățișeze în inconsistente, încâlcite și neprimitoare percepții, drept locul pornirii mele în istorie, istoria mea, și a întoarcerii absolute în ea. Părea. În ziua aceea, când neliniștile mele nepământene prindeau rădăcini, destul de departe totuși de granița nesigură a înțelegerii mele căutătoare, nu știam mai nimic despre mine. Nu-mi cunoșteam nici măcar numele, deși, bănuiesc, la fiecare dintre zvâcniri eram alintat și mângâiat prin pântecul care mă adăpostea misterios. Neînțeleasă pietate! Să nu îndrăznească nimeni să-ți zică pe nume, doar așa ca să nu greșească rostul lumesc al venirii, mulțumindu-se numai să știe că vii, așteptând înrobiți luna a noua când, împlinindu-se-n rod sorocul zămislirii, te leagă prin botez de numele vreunui sfânt trăitor și el vreodată în lumea noastră? Nu cunoșteam nici punctele cardinale, niciunul cu toate că atunci, în ziua a opta a lui Florar, eram unul din punctele de înnoire a lumii. Cred, totuși, că le știam, nu le conștientizam încă, nu aș fi putut să intru în tovărășia timpului fără chiar o neglijabilă raportare la crucificarea cardinală. Nu-l cunoșteam nici măcar pe tata, Gheorghe aveam să află că-l cheamă, dar

simțeam că deja au prins să crească în mine puterile și slăbiciunile lui. Nici pe mama nu o cunoșteam, Maria, cea binecuvântată și osândită de Dumnezeu să treacă prin lumea din ea pe primul dintre nenumărații și neștiuții ei copii. Dacă toate acestea nu le cunoșteam este inutil să mă străduiesc a-mi aminti ce altceva îmi era străin, lumea de dincolo de mine fiind o inepuizabilă cutie neagră, pierdută într-una din întâmplările Nesfârșitului căruia nimeni dintre trecători nu-i va da de capăt. Mă mulțumeam să nu prea știu de mine, ci doar să simt apropierea de o lume a nesingurătății în care poți înțelege mai bine decât oriunde ce este singurătatea. Așa credeam, gata dintr-un ceas într-altul să primesc, prin cunoaștere, drum liber spre necunoaștere.

Viața orașelului se strecura discret dintr-o parte într-alta a istoriei, printre priviri reținute și frunți încercate de neliniști tăcute, aproape anonim, însemnată în traiul de fiecare zi al trăitorilor săi, români și maghiari, după cum îi rostuiuse Bunul Dumnezeu, din plămada locurilor cu cerul sau aduși de zăpăceala vremurilor de demult pe meleagurile împreunării. Magazinele se deschiseseră, ca de obicei, toate la aceeași oră, șapte și jumătate, cu excepția celor de pâine și de lapte, dezăvorâte cu un ceas mai devreme. Nu erau prea multe, mare parte dintre acestea fiind rostuite în centrul așezării, restul, câteva băcănii, una ici, una colo, câte-o drogherie și câte-o tutungerie, două măcelării, pierzându-se spre periferiile nedeslușite ale orașului, încât nu prea puteai să-ți dai seama cine le-ar revendica, urbea sau comunitățile rurale cu care

se întrepătrundea neclar. Casele, mai curând sărăcăcioase, păreau săvârșite în grabă, cândva la sfârșitul veacului trecut sau la începutul ăstuia din care se întâmplase deja jumătate. Urmele războiului puteau fi lămurite mai cu seamă în sufletele oamenilor, rănite în adâncul lor pentru tot restul vieții și poate și dincolo de ea, pentru că nu se știe întocmai ce luăm cu noi când trecem temători pragul cel de pe urmă. Fiecare trăitor are lumea lui, are sfârșitul său, numai al său și al lumii sale.

Pe aici nu se duseseră lupte, trecuseră doar în marș strategic cinci sau șase zile la rând, fără încetare, mulțimi mecanizate, nesfârșiri de tancuri și unități de artilerie sovietice care tăvălugeau căile pământului spre Berlin. Greul anilor de război, oamenii, românii într-un fel, maghiarii altfel, fiindcă nici pentru ei nu fusese tocmai bine, îl purtaseră imediat după diktat, când Horthy îi asmuțise pe unguri împotriva românilor, sălbăticipindu-le gândurile și faptele. Se întâmplaseră multe în muțenia suferindă a sufletelor care nu înțelegeau de ce dintr-odată același Dumnezeu, până mai ieri al tuturor, acum nu mai știa cu cine să fie, oameni și unii, oameni și alții, frați întru toate până la căderea serii din urmă.

Cel mai mult i-a năpăstuit pe oameni, pe români și pe unguri deopotrivă, porunca honvezilor împăunați cu penele cocoșilor uciși în ritualuri preistorice, de a muta peste noapte leagănul românesc al adormiților, aflat pe coasta de sud a orașului, așezat, ziceau ei, pe moșia contelui Antalffy. Până în douășdoi, când

cimitirul fusese sfințit și blagoslovit, tot atunci primind în odihna lui trupul pământenit al celui dintâi odihnit întru Domnu, pe Ioan Tăboreanu, memorandistu` cum îl știa suflarea locului, el fiind printre ultimii supraviețuitori de prin partea asta de lume ai mișcării pentru omenie din 1892, românii din oraș își îngropau pierduții prin cimitirele satelor și al rânduielilor învecinate. Atunci, în patruzeci, după retragerea în Regat cu arma la spate, când o partea a țării a fost lăsată în voia horthiștilor, în cimitir se odihneau nouăzeci și patru de suflete dintre care, după cum aflăm din catastiful mitrical al bisericii, douăzeci și opt nu își împliniseră încă rânduiala sabatică. Împotrivirile parohilor au fost curmate prin alungarea lor fără de urmă, încât nici acum, iată după treisprezece ani, nu se știe încotro au fost siliți s-o apuce, spre care dintre lumi. Până la urmă n-au avut încotro și, jelindu-i mai cu sfârșire decât atunci când i-au redat pământului, i-au dezgropat, opt-nouă-zece pe zi astfel încât în nici două săptămâni pe „...pe moșia contelui Antalfy să nu mai fie nici urmă de de te bűdös oláh.” Și n-a mai fost. După război când credeau și unii și alții că treburile vieții și ale pământului intraseră în cele ale firii, cimitirul a fost reîntrupat, dus cu dus, atât cât s-a mai putut, morții, bieții de ei, iarăși dezgropți, iarăși astupați, fiecare cam pe unde le fusese locul. Alții, câțiva, au rămas îngropați în curțile sau în grădinile de pe lângă case pentru că, ziceau urmașii, „dacă ne dau și ăștia pe mâna ungurilor, iar să-i dezgropăm?” S-ar fi crezut că întâmplarea fusese dată uitării, dar nu în cele ale

uitării intrase ea, ci în acele rânduiele ale memoriei în care nimic nu se șterge, nimic nu se pune, unde uita-rea este imposibilă, întâmplările de tot felul fiind reținute până în cele mai amănunțite detalii, așteptând oricând a fi rețraite întocmai.

Acum locuitorii, îndurerați pe tot cuprinsul înțelegerii lor lumești, vădind o îngrijorare stânjenitoare și o deznădejde care le-a împietrit dorul reazezării fraternității pe rosturile firești ale traiului omenesc, erau preocupați de crima din gang, faptuită în urmă cu nici două săptămâni. Nu zărvuiesc prea mult pe treaba asta, vorbesc cu măsură și teamă, mai mult pe ascuns, în niciun caz românii cu ungurii, ci românii între ei pentru că, ziceau cu ochii înfundați în lacrimi neterminate, că „mortul este iarăși din neamul nostru”. Era în ultimele zile ale lui aprilie, a douăzeci și cincea, cu vreun ceas peste ora la care noaptea se hotărâse să ia în primire ruga orașului, când în gangul care desparte Sfatul Popular de Miliție a fost omorât locotenentul de tancuri Aurelian Glodescu, abia pornit în rostul vieții pentru că, la douăzeci și doi de ani pe care abia îi legase se putea considera pe drept cuvânt pe pragul tinereții. Îl săvârșiseră din viață unii Ujhelyi, tată și fiu, Emeric și Sándor, denunțați chiar de-a doua zi de Ilona, nevastă și mamă, buimăcită de groază la povestirea și ea trasă în sânge, a bărbatului și fiului ei. Cum se întâmplase? În ziua aceea, așa cam pe muchia orei zece a dimineții, locotenentul Glodescu primește vestea că „...gata, Petruța, nevastă-sa, naște, s-a-implinit sorocul, s-a rupt apa...” După ce șefii i-au aprobat învoirea și i-au urat să aibă parte de

un prunc frumos și sănătos de care să se bucure până la adânci bătrânețe, s-a repezit cu cerul și pământul după el spre casă. Petruța, nevasta lui, bălțind în apa prevestitoare a nașterii, petrecută de durerile care vorbeau prin chipul învortoșit de emoția dramatică, inconfundabilă a continuității lumii, îl aștepta potopită de disperarea nerăbdărilor cruciale. A dus-o la maternitate, o casă modestă cu cinci camere, sala de nașteri, două saloane dormitor, camera de consultații și, cea mai mică dintre ele, odaia coanei moașe. Petruța a născut greu, canonindu-se nemăsurat pe povârnișul primăvăratec al după-amiezii, un băiat și o fată cărora, sub apăsarea unei nerăbdări rău prevestitoare a destinului, se și grăbiră să le îndrăznească numele, urmând apoi calea îndumnezeirii prin sfântul botez. Fanteziei seducătoare dar simple a ofițerului, stăpân acum orice s-ar întâmpla și pe viitor prin copiii lui și copiii copiilor lui, i-a pus capăt Petruța, cu glasul încercat fără cruțare în chinurile mistuitoare ale facerii, abia acoperind apropierea dintre ea și bărbatul ei.

– Să nu ne certăm, deși nu se certaseră nicicum, că să nu ne supărăm eu aleg numele băiatului, tu pe-al fetei.

Ofițerul, tată de-acum, încuviință întrebător, abia stăpânindu-și curiozitatea care îi scotea nerăbdarea în văzul lumii.

– Băiatului să-i spunem Aurelian, e numele tău, să fie și numele lui. Să-mi mai aline dorul de tine, Aurele, că tare mult mai pleci în aplicațiile tale. Îți lași casa de parcă nici n-ar fi. M-am obișnuit, militarul pleacă

de-acasă, așa la un semnal de-al vostru, doar voi îl știți, lasă totul, copiii, nevasta și viața cu ei, și pleacă, nici el nu știe unde, nici când și dacă se mai întoarce.

– ...iar fetei să-i zicem Petronela. Ori-unde-o fi, în lumea asta sau în câte-or mai fi, baremi numele voastre să le iau cu mine. Da, e bine să rămână și numele noastre în cineva, iar dacă nu rămân în copiii noștri în cine să rămână Petruța, că noi oricum ne pierdem, mai devreme sau mai târziu, după cum vrea Bunul Dumnezeu, ne pierdem. Da, e bine să ne lăsăm numele în pașii, în sufletele și în chemarea de mai târziu a copiilor noștri.

De la casa de nașteri, după ce și-a sărutat mai cu drag ca niciodată nevasta.

– „Potolește-te mă, Aurele, că nu e sfârșitul lumii, îi zise rugător Petruța în timp ce se cuibărea la pieptul lui puternic, lăsându-și pletele înnegurate în voia apropiată a degetelor care le răsfirau protector – și-a îmbrățișat cu sufletul privirii copiii, fără să-i poată deosebi cumva și a pornit-o către casă, croindu-și în tăcerea ostenită a nopții rosturi, rosturi, iarăși rosturi. Se hotărâse ca a doua zi să-i dea Petruței vestea ce mare, pe care o așteptau de mai bine de un an și care sosise de doar câteva zile: comandantșii de la București îi apobaseră mutarea într-o garnizoană din sudul Olteniei, aproape de toți ai lui și ai Petruței.

S-a rupt din strada Tânăra Gardă, fostă Octavian Goga, și a pornit-o liniștit pe strada I.V. Stalin, fostă Mihai Viteazul, gândindu-se rostuit la grijile care îl ridicaseră dintr-odată în rândul oamenilor cu răspunderi serioase, nu glumă. La capătul străzii, în Cartierul

Militarilor, pâlcuit de nuci aflați cam între două vârste, într-o improvizație locativă din scânduri, căptușită pe dinafară cu carton gudronat, locuiau cu chirie Petruța și Aurel. Își aruncă privirea în lungul străzii bătută de umbrele care se împerecheau la depărtări egale de lămpile obosite ale iluminatului orășenesc, numără din obișnuință becurile aproape trecute, spânzurate anevoie deasupra drumului, șapte la număr, măsură indiferent siluetele neclare ale caselor pe lângă care trecea, continuându-și calea gândurilor pârguite într-ale vieții. Ajuns în dreptul sediului miliției orășenești l-a salutat bucuros de revedere pe subofiterul de serviciu care i-a răspuns ștregărește de la fereastra îngustă a gheretei sale, situată în partea stângă a intrării. Apoi... A mai trăit cât prețul celor zece pași, poate unsprezece, poate doisprezece, până la gura gangului și, posibil, alte câteva minute, nu prea multe, până când sufletul l-a părăsit pentru totdeauna. L-a găsit dimineață, după ce soarele rupsese de puțin linia orizontului, nea Ruțeanu, portarul de la Sfat, când a coborât să umple căldările la cișmeaua de peste drum. A văzut urmele dezlănate de sânge închegat pe pavajul trotuarului pricepând, după vârtoșia încremenită a formei, că urmele duceau în străfundul gangului.

Locotenentul Glodescu fusese cuprins de veșnicia lumii de-apoi pe spate, cu piciorul drept întins, cel stâng îndoit de la genunchi de parcă ar fi încercat să se scoale atunci când sufletul încă îi mărșăluia tremurând pe frontiera neștiută dintre viață și neviață. Mâinele-i, aduse să-i apere fața, nemiavând însă puterea s-o ajungă se opriseră în dreptul bărbiei, cu podul

palmelor și degetele răsfirate cât a mai putut, voindu-le cât mai cuprinzătoare. Ochii scoși din orbite îi atârnav pe lângă tâmple, prinși în căderea ultimului val de sânge înmărmurit înainte de a ajunge pe caldarâm. Obrajii, sfârtecați de la colțurile gurii până către ajungerea urechii, se retrăseseră mult de pe linia despicăturii, lăsându-i dinții robuști, neatinși de vreo urmă de stricăciune, să mijească prin năclăitura înmărmurită a sângelui. Epoleții, smulși de pe umerii vestonului, i-i îndesaseră în gură, sufocându-l inutil. În cascheta aflată în apropierea capului erau azvârlite organele trebuințelor sale bărbătești, măcelărite nebunesc.

Despre asta mai discutau în a opta zi a lui mai a anului 1953 oamenii, românii, dar și ungurii că până la gară de unde l-au dus cu trenul în Oltenia lui dragă, l-au petrecut plângând, întorși într-ale lor de spaimă, și unii și alții.

Liniștea dinadins izbăvitoare a dimineții a intrat în sufletul amiezii înhămată la preocupările și obiceiurile traiului de fiecare zi. Schimbul unu de la Fabrica de Sticlă și de la Industria Sârmei, singurele întreprinderi industriale ale orașului, se întorcea de la lucru, eliberat de cea mai istovitoare dintre obligațiile unei zile. Femeile, după ce se abăteau prin Piața Centrală, singura de altfel, dar așa le plăcea oamenilor să-i zică - Piața Centrală, apoi prin vreo alimentară, își iuțeau mersul către casă, gândidu-se deja la ziua de mâine. Bărbații, unii dintre ei, se mai întruneau pe la câte-o cinzeacă sau halbă, ori la „Prunișoara”, ori la „Veselitu”, ori la cârciuma lui „domn` Miklós”.

O dată cu așezarea zilei pe buzele amurgului, o anume nervozitate, tăcută, dinadins reținută, mijind exploziv, a pus stăpânire pe străduțele care hexagonau centrul orașelului. Când, însă, pe străzi și-au făcut apariția milițieni înarmați care patrulau grav, cu nervii întinși peste puterea de-ai ține în frâu, după consemne precise știute dinainte, în tovărășia supusă a câinilor-lupi cu reflexele excitate la maxim de perspectiva ademenitoare a unei prăzi adulmecate instinctiv, oamenii au prins a croi pericolul care-i aștepta neiertător. Apăsarea și-a îngreunat umerii când și-au făcut apariția GAZ-urile militare, autocamioane cândva sovietice care, după ce au oprit în locuri dinainte stabilite au intrat fiecare, aproape instantaneu, sub paza înarmată a câte doi soldați. Din ele coborâră la repezeală, unii părea a fi îmbrânțiți de-a dreptu de pe buza îngustă a camionului, alți soldați, toți înarmați, care, după reguli neînțelese de oricine, o apucară pe trasee știute și ele parcă de când lumea, spre destinații exacte. După nici zece minute, în aceeași alergătură preocupată, încordată, crispată, însoțită de gânduri în care nu-și găseau loc decât întrebările învălmășite în voia incertitudinilor derutante, spre camioanele care așteptau cu motoarele găfâind morocănos pe țevile de eșapament, afluiu ofițeri și subofițeri, toți tineri, precum stejarii încă neatinși de vâna furtunilor văzute sau nevăzute, tocurele grele ale cizmelor bătute în ținte strălucitoare scăpărând pe pietrele rotunde din pavajul stradal.

„Pesemne e vreo alarmă de-a militarilor, cum or mai fost” – își ziseră nesigur localnicii care urmăreau

spectacolul unei înverșunări căreia, deocamdată, i se vedea chipul doar pe jumătate, bătând în retragere în încheietura porților, în pragul ușilor sau în cuprinderea ferestrelor zăvorâte. „Da, dar deodată cu Miliția?” își continuară ei nedumerirea, întărind într-un fel bănuiala care manifesta afectat pe străzile neliniștite ale urbei. „O avea vreo legătură cu tovarășu` Gârleanu, că prea l-or ridicateră astăzi tovarășii de la Regiune?” – se întrebau alții care-l văzuseră în zori pe Nicolae Gârleanu ieșind din curtea casei însoțit de un milițian și trei civili, tovarăși înveșmântați asemănător, în pardesie lungi până spre săvârșirea gleznelor și pălării negre din fetru, cu boruri largi, anume făcute pentru a le întuneca și mai mult chipul și privirea. Nicolae Gârleanu, muncitor ceferist, membru al partidului comunist „din douășiu, măi tovarăși, de când l-o născut istoria”, cum îi plăcea adesea să spună, ignorând muncitorește avertismentele maimarilor lui, era de aproape un an secretarul cu propaganda al comitetului orașenesc de partid. Inițial s-a opus, dar după ce a cumpănit preț de câteva ceasuri, atât i s-a îngăduit să gândească asupra vieții lui viitoare, a acceptat. „O avut un gând de-al lui, demult, d-aia n-o cătat pricină și-o căzut l-anțelegere...”, povestea Augustina, nevastă-sa, vecinilor ei. „O avut un gând al lui...” Anunțase pe la începutul săptămâinii pe primul secretar de la oraș că „vineri, opt mai, de ziua adevărată a partidului, că adevăratul partid s-a născut în douășinu și nu în patrușiopt, o să fac o adunare de respect și amintire la clubul cefereului”. „Să cerem aprobare de la Regiune!”, i-a zis poruncitor